

Rondetafelgesprek Glyphosaat

Balans tussen rendabel produceren en zorgen voor de omgeving

Boeren en tuinders produceren voedsel en groen, dat ten alle tijde veilig en dus onbesproken moet zijn. Dat zijn de producten ook. Daarnaast willen boeren en tuinders alleen gewasbeschermingsmiddelen gebruiken die bewezen veilig zijn in het gebruik. En dus werken ze al meer dan vijftig jaar aan het vernieuwen en verbeteren van hun teeltsystemen, waardoor ze minder middelen hoeven te gebruiken. De uitdaging daarbij blijft: hoe kunnen we zowel het gebruik van middelen verder terugbrengen als goed en betaalbaar voedsel en groen blijven leveren?

Vanzelfsprekend heeft de land- en tuinbouw bij de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen aandacht voor natuur en milieu, en dat is logisch. Boeren en tuinders werken in de natuur en ze werken met de natuur. Ze weten als geen ander hoe belangrijk het is om hun grond en hun omgeving gezond te houden. Voor veel ondernemers is grond hun kostbaarste bezit: ze dragen die graag in goede conditie over aan de volgende generatie.

De balans

Het vinden van de juiste balans tussen 'rendabel produceren' en 'zorgen voor de omgeving' wordt steeds ingewikkelder, omdat de eisen aan natuur en milieu in hoog tempo toenemen en de markt onder druk staat: voedsel en groen mogen immers niet duurder worden. Daarbij vinden ondernemers het lastig als middelen wegvallen, maar accepteren ze dat best zolang er wetenschappelijke argumenten zijn om een middel niet langer toe te laten. Belangrijk is ook dat er alternatieven zijn.

Die wetenschappelijke argumenten worden beoordeeld en gevalideerd door het Ctgb: het college voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Het Ctgb heeft nationaal en internationaal de reputatie dat het zeer gedegen te werk gaat.

De uitkomst van een zorgvuldig uitgevoerde toetsing kan ons niet bevallen. In dat geval stellen we - uiteindelijk in een politieke arena als deze - bijna instinctief die uitkomst ter discussie. Dat kan tot resultaat leiden: het besluit om een middel te doen verbieden. Dat is evenwel een Pyrrusoverwinning want dergelijk politiek spierballenvertoon leidt vooral tot veel nevenschade: een onvoorspelbaar en dus onbetrouwbaar beeld van onze overheid.

Burgers, boeren en buitenlui, alle Nederlanders dus, smachten naar een betrouwbare overheid - ook op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen. Dat is een overheid die zijn eigen uitgangspunten en zijn eigen instituties serieus neemt. Een overheid die dus de uitkomst van zorgvuldig doorlopen procedures respecteert. Dat is een overheid waarop boeren, burgers en buitenlui kunnen bouwen en vertrouwen. Dat is een overheid die wordt gerespecteerd.

Louter tegen deze achtergrond moeten we het hier en nu **niet** over glyphosaat hebben.

Toelating van middelen kent twee dimensies

Maar daarmee is de discussie uiteraard niet afgerond. De discussie over het toelaten van middelen kent twee dimensies die in de meeste gesprekken over en door elkaar heen lopen: de wetenschappelijke dimensie en de maatschappelijke dimensie. Het is verleidelijk om beide dimensies in onderlinge samenhang te bespreken, maar het zorgt voor een onzuivere discussie. Wetenschappelijke onderbouwing en maatschappelijk draagvlak zijn helaas in veel gevallen slechts 'losjes gecorreleerd'. Ik pleit er daarom voor om beide dimensies onafhankelijk van elkaar te bespreken.

De wetenschappelijke dimensie is hiervoor geduid. Nu de maatschappelijke dimensie. In die dimensie gaat het om het maatschappelijk draagvlak voor het gebruik van middelen. Het is glashelder dat het draagvlak voor het gebruik van glyphosaat afneemt. Wetenschappelijke argumenten liggen hieraan niet ten grondslag: de maatschappij kan en mag 'gewoon' vinden dat het onwenselijk is om, populair gesteld, weilanden kapot te spuiten. We moeten dus in gesprek over gebruiksnormen voor middelen die kunnen rekenen op maatschappelijk draagvlak. Vooralsnog gaat het gesprek ook hier weer over de gewenste uitkomst: wel of geen glyphosaat gebruiken. De discussies zijn nauwelijks gereguleerd: er zijn geen gedragen uitgangspunten, er zijn geen kaders, er zijn geen normen om 'iets' te roepen over het gebruik van specifieke gewasbeschermingsmiddelen.

Maatschappelijk toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen

Naar onze mening moeten we gaan werken aan gebruiksnormen voor gewasbeschermingsmiddelen die maatschappelijk geaccepteerd zijn. Wat ons betreft ontwikkelen we naast een wetenschappelijk toetsingskader ook een maatschappelijk toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen.

U heeft, als politici, een sleutelrol bij de (verdere) ontwikkeling van deze toetsingskaders. Om de wetenschappelijke toetsing van gewasbeschermingsmiddelen aan te scherpen kunt u het debat daarover aangaan. Functioneren onze instituties nog naar behoren? Valideer dát! Als u zich daarop richt, bent u bezig het systeem te versterken in plaats van het te ondermijnen. Constateert u, met mij, dat ook een maatschappelijk toetsingskader voor gewasbescherming belangrijk is? Neem dan het initiatief om een gedegen en gedragen maatschappelijk toetsingskader te ontwikkelen! Ook daarmee voorkomt u willekeur en draagt u bij aan het draagvlak en het respect voor de overheid.

Maar... zolang we geen gedegen en gedragen maatschappelijk toetsingskader hebben, moeten we hier en nu **niet** over glyfosaat praten. De uitkomsten van dat gesprek hebben immers geen gedegen en gedragen maatschappelijk fundament.

Boeren en tuinders aanspreken op de eigen opgave

Dit position paper is gestart met boeren en tuinders en eindigt daar ook mee. Generiek beleid en de generieke doelen dragen niet bij aan het handelingsperspectief van de boeren en tuinders. Hoe met een ondernemer het SUR-doel van vermindering gebruik met 50% vertalen naar zijn bedrijf? Wat moet een ondernemer anders doen om te voldoen aan de KRW-doelen? Het is te abstract en staat te ver af van de boeren en tuinders. De resultaten van de afgelopen jaren laten zien dat generiek beleid en maatregelen onvoldoende effectief zijn. Meer maatwerk is nodig, ook om de ondernemers handelingsperspectief te blijven bieden. Daarom de oproep om geen politiek te bedrijven vanuit de Haagse bubbel, maar vanuit de praktijk met de laarzen in de klei, löss of in het zand.

In de ontwikkeling van duurzame teeltsystemen heeft een groot aantal partijen een rol, niet op de laatste plaats de ketenpartijen. Boeren en tuinders kunnen niet zelf middelen en methoden ontwikkelen, daarvoor staan leveranciers en fabrikanten aan de lat. Wij roepen de politiek op om deze partijen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid in de verduurzaming.

De overheid en de land- en tuinbouw werken met andere partijen onder het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 aan het verduurzamen van de teeltsystemen en aan het minimaliseren van de emissies van gewasbeschermingsmiddelen. Dit programma is een belangrijk instrument voor de land- en tuinbouw in de verduurzaming. Daarom roepen wij de politiek op om de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma te ondersteunen en te faciliteren met voldoende budget. Hierna kan de uitvoering versneld en intensiever worden opgepakt.

Samenvattend

- Als de politiek van mening is dat de wetenschappelijke kaders niet voldoende zijn, dan moeten die kaders worden herbeoordeeld en indien nodig worden aangepast.
- Als de politiek van mening is dat maatschappelijke kaders onderdeel moeten worden van de toelating, dan moet dit worden opgepakt.
- We roepen de politiek op om producenten en toeleveranciers van middelen en methoden aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om te komen met duurzame alternatieven. De politiek zou zich ook moeten richten op de adviseurs van onze leden: zij hebben een sleutelrol in het ondersteunen van ondernemers in de landbouwtransitie.
- We roepen de politiek op om bij te dragen aan de stimulering en ondersteuning van boeren en tuinders in hun ontwikkeling, zoals het versterkt en versneld uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030.